

Θεωρητικό φύλλο εργασίας

Η πεποίθηση της εκπαιδευσιμότητας όλων των παιδιών:

Προαπαιτούμενο για την εκπαίδευση;

Κορμός της ενότητας /Ο

Σε όλους τους μεγάλους παιδαγωγούς, από τον Comenius και τον Itard, μέχρι την Montessori και τον Freinet, βρίσκουμε ένα κοινό χαρακτηριστικό : την πεποίθηση της εκπαιδευσιμότητας όλων των παιδιών.

Η πεποίθηση αυτή δεν υποστηρίζεται από επιστημονικά στοιχεία. Είναι μάλλον ένα αξίωμα ότι κάθε δάσκαλος και κάθε ερευνητής πρέπει να έχει στο μυαλό του να εκπληρώσει την εκπαιδευτική του αποστολή, να προσαρμοστεί στην πολυμορφία και την ποικιλομορφία των εκπαιδευτικών προκλήσεων που του προτείνουν και να καινοτομήσει για να είναι πιο επιτυχημένη.

Το παράδειγμα του Βίκτωρ, του άγριου παιδιού του Aveyron, τον οποίο ο Jean ITARD ανέλαβε να εκπαιδεύσει, είναι ένα από τα πιο χαρακτηριστικά για να πείσει ότι όλοι είναι εκπαιδευσιμοι.

Στα τέλη του δέκατου ένατου αιώνα στη νότια Γαλλία, ένα μικρό παιδί, πιθανότατα με νοητική αναπηρία, εγκαταλείφθηκε γυμνό από τους γονείς του, στην έρημο. Για 3 χρόνια περιπλανήθηκε στο δάσος, στη φύση. Πιάστηκε αρκετές φορές κατάφερε να δραπετεύσει κάθε φορά. Αλλά κατά το έτος 1800, όταν ο χειμώνας ήταν ιδιαίτερα σκληρός, το παιδί κατέφυγε σε κάτοικο χωριού. Έχοντας εμπιστευτεί τους ειδικούς, γρήγορα διαγνώστηκε ως "εκ γενετής ανόητος", ανίκανος να μιλήσει και ακατάλληλος για όλη τη ζωή στην κοινωνία.

Ο Jean Gaspard ITARD, τότε 25 ετών, που ειδικός σε κωφάλαλους, ενδιαφέρεται για την περίπτωση αυτού του παιδιού που θα ονομάσει Βίκτωρ.

Αν και αναμφισβήτητα απέτυχε στο μυστικό σκοπό του να δώσει γλώσσα σε αυτό το παιδί, οι εκπαιδευτικές του δραστηριότητες είχαν πολύ σημαντικά αποτελέσματα:

- ήταν σε θέση να κάνει οικιακές εργασίες, όπως το να βάζει τραπέζι
- μπορούσε να κάνει άλλες εργασίες κηπουρικής (τσάπισμα) ή να κόβει ξύλα
- έκανε τεράστια πρόοδο στην κοινωνικοποίηση
- ήταν πλέον σε θέση να έχει ενσυναίσθηση

Ακόμη και αν το τελικό αποτέλεσμα δεν ικανοποιούσε πλήρως τις φιλοδοξίες του ITARD, το μονοπάτι που ταξίδεψε ο νεαρός Βίκτωρ είναι τεράστιο, όταν φαντάζουμε τα ψυχολογικά (και πιθανώς φυσικά) τραύματα που υπέστη αυτό το παιδί, ακόμα κι αν σήμερα είναι αδύνατο να αποφανθούμε σχετικά με την ικανότητα ομιλίας του.

Για να επιτευχθεί αυτό το αποτέλεσμα, ο ITARD ήταν εφευρετικός στη δημιουργία εκπαιδευτικών εργαλείων προσαρμοσμένων στο παιδί. Η Maria MONTESSORI αναγνώρισε τον ITARD ως πρόδρομο, από το οποίο εμπνεύστηκε.

Ο Victor είναι ίσως μια ακραία περίπτωση, η οποία είναι απίθανο να συναντηθεί ξανά στη σύγχρονη ευρωπαϊκή κοινωνία. Τα μέσα που χρησιμοποιήθηκαν για την εκπαίδευσή του ήταν σημαντικά και μακριά από ένα εξελιγμένο σχολικό σύστημα. Ωστόσο, δείχνει ότι η εκπαίδευση μπορεί να επιφέρει σημαντική πρόοδο, εάν δεν εγκαταλειφθεί η προτεινόμενη πρόκληση, με μια οριστική φράση, που ακούμε συχνά: "μ' αυτό το παιδί, δε γίνεται τίποτα".

Για να εκπληρώσει την εκπαιδευτική του αποστολή, ο εκπαιδευτικός πρέπει να επιδείξει ένα ιδιαίτερο πνεύμα και να αναπτύξει σπάνιες ιδιότητες στη σύγχρονη κοινωνία μας, όπου τα φαινόμενα και η εμμονή σε τυποποιημένα και στατιστικά αποτελέσματα μπορεί να μετράνε περισσότερο από οτιδήποτε άλλο.

Ο Philippe MEIRIEU, εμπειρογνώμονας της παιδαγωγικής, καθηγητής πανεπιστημίων στις επιστήμες της εκπαίδευσης στο πανεπιστήμιο Lyon-II. (Γαλλία), ορθώς αναλύει αυτές τις ιδιότητες και καθορίζει τις αρχές που πρέπει να στηρίζουν κάθε παιδαγωγική φιλοδοξία:

"Η ικανότητα εκπαίδευσης είναι πρωτίστως η « λογική » αρχή κάθε εκπαιδευτικής δραστηριότητας: εάν δεν υποθέσουμε ότι τα όντα που θέλουμε να εκπαιδεύσουμε είναι εκπαιδεύσιμα, είναι καλύτερο να αλλάξουμε επάγγελμα. Υπάρχει επίσης μια ουσιαστική ευρετική αρχή: μόνο το αξίωμα της εκπαιδευσιμότητας του άλλου απαγορεύει στον εκπαιδευτικό να θεωρεί συστηματικά ότι οι αποτυχίες του οφείλονται σε αιτίες για τις οποίες δεν έχει καμία εξουσία και τον εμπλέκει στην επίμονη αναζήτηση νέων διαμεσολαβήσεων. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο, χωρίς αμφιβολία, η μεγάλη πλειοψηφία των « διδακτικών εφευρέσεων » έγιναν από εκείνους που προσπαθούσαν να εκπαιδεύσουν όντα που μέχρι τώρα θεωρούνταν μη εκπαιδεύσιμα. Όμως, η επιβεβαίωση της ικανότητας του άλλου είναι, παραδόξως, και ένα σημείο σεμνότητας: απαγορεύει το οριστικό σφράγισμα του μέλλοντός του, καταδικάζοντάς το να κάνει μόνο μια επανάληψη του παρελθόντος του. Αφήνει ανοιχτή τη δυνατότητα αλλαγής, επιτυχίας, λύτρωσης, την οποία γνωρίζουμε καλά, στην πορεία της ζωής του ανθρώπου. Το αξίωμα της εκπαιδευσιμότητας είναι, τέλος, ένα είδος « αποτελεσματικής οπτικής » σ' αυτό που επικοινωνεί στον άλλο, συχνά χωρίς να το καταλαβαίνουμε, μια εικόνα του ίδιου του εαυτού στην οποία γνωρίζουμε καλά ότι έχει συχνά την τάση να προσαρμόζεται.

Αλλά η αρχή της εκπαιδευσιμότητας μπορεί, το καταλαβαίνουμε καλά, να είναι φορέας ανησυχητικών αποκλίσεων: ξέρουμε τι συμβαίνει όταν επιδιώκουμε να εκπαιδεύσουμε "με κάθε κόστος": η βία δεν είναι μακριά, μερικές φορές ο αποκλεισμός, "επανεκπαίδευση". Η παγίδα, στην Εκπαίδευση, είναι να συγχέουμε τη κατάρτιση ενός ατόμου και την κατασκευή ενός αντικειμένου, να μην υποστηρίξουμε ότι ο άλλος δραπετεύει, μας απορρίπτει ... και να εγκαταλείψουμε την αρχή της εκπαιδευτικότητας όταν ο άλλος δεν καταβάλλει τις προσπάθειες που έγιναν γι' αυτόν με την ευγνωμοσύνη του, την υποταγή του ή την επιτυχία του. Η αληθινή εκπαιδευτική πρόκληση είναι αυτή της εκπαιδευσιμότητας που συνδέεται με αυτή της μη αμοιβαιότητας: να κάνουμε τα πάντα έτσι ώστε ο άλλος να επιτύχει, να

επιμένει στην επινόηση όλων των δυνατών μέσων για να μάθει, αλλά γνωρίζοντας ότι είναι αυτός που μαθαίνει και ότι, ενώ απαιτούμε το καλύτερο, πρέπει να προετοιμαστούμε για να δεχτούμε το χειρότερο ... και ειδικά για να συνεχίσουμε να απαιτούμε το καλύτερο αφού αποδεχθούμε το χειρότερο! Να παραδεχόμαστε ότι η αρχή της εκπαιδευσιμότητας εμπεριέχει αποτυχίες χωρίς, ωστόσο, να την αποποιούμαστε. Αποδεχόμαστε την αρνητικότητα της εκπαιδευσιμότητας, χωρίς, ωστόσο, να υποπέσουμε σε πείσματα και έπαρση, χωρίς να βυθιστούμε σε μοιρολατρία.

Η αρχή της εκπαιδευσιμότητας και η συνέπεια της, η αρχή της μη αμοιβαιότητας, είναι επομένως στο επίκεντρο της παιδαγωγικής δυναμικής, αποτελούν κατά κάποιο τρόπο το βασικό στοίχημα ... Η δεοντολογική και πολιτική επιλογή ταυτόχρονα, είναι, στην πραγματικότητα, ο πραγματικός "ακρογωνιαίος λίθος" πολλών από τις συζητήσεις που θα ήταν χρήσιμες για τη σαφήνεια της τρέχουσας συζήτησης, ώστε να αναδείξει συστηματικά αυτή τη διάσταση των πραγμάτων.

Αυτό που διακυβεύεται, βασικά, μέσω του καθεστώτος της παιδαγωγικής έρευνας, αν όχι της θέσης που παίρνουμε σε αυτά τα δύο βασικά ερωτήματα: είμαστε έτοιμοι να επενδύσουμε στην εκπαιδευσιμότητα όλων και να εφαρμόσουμε στην πράξη όλη μας τη γνώση και όλη μας τη φαντασία για να την επιτύχουμε; Είμαστε πρόθυμοι να δεχτούμε ότι ο άλλος δραπετεύει από το σχεδιασμό μας, δεν μας ανταμοίβει με ευγνωμοσύνη ή την υποταγή του, ότι μπορεί να βγει από την επιρροή μας ... χωρίς, ωστόσο, να τον κατηγορήσουμε ή να παραιτηθούμε από την αποφασιστικότητά μας;

"

Philippe MEIRIEU